

הפוליגרף, מכונת האמת / מאת יונה כהן

מהי מכונת אמת?

כיצד היא עשויה לגלות אם אתם דוברים אמת או לא?
ועד כמה מאמינים לממצאיה?

כולנו נקשלים, לעתים, באי-אמירת האמת. ומכיוון שאנו יודעים להבחין בין טוב לרע, ואנו יודעים גם שהשקר הוא דבר שלילי, איננו חשים בנוח בשעה שאנו משקרים. מסתבר, שהתחושה הלא-נוחה הזאת יוצרת שינויים גם בפעילות גופנו: דופק מהיר יותר, הזעה מוגברת, יובש בפה ועוד ועוד.

אגדה אשורית עתיקה מספרת על נסיר, שחלה במחלה מסתורית. מיהר המלך, אביו, והבהיל רופאים מומחים מכל רחבי המדינה לבדוקו. החלו הרופאים לשאול את הנסיר המתייסר שאלות שונות. תוך כדי כך הבחינו הרופאים שבקבות שאלות מסוימות חלו אצל הנסיר שינויים קיצוניים בקצב הלב. הם החלו לכוון את שאלותיהם לאותו הכיוון, שעורר בנסיר תגובות המעידות על לחץ ועל מתח. בסופו של דבר אבחנו הרופאים שהנסיר הצעיר חולה ב... מחלת האבה. ולרוע המזל, מושא אהבתו היא לא אחרת מאשר פילגשו של אביו. מחלה חשוכת מרפא, לכל הדעות.

"מכונות אמת" פרימיטיביות היו קיימות מאז ומתמיד. בתרבויות שונות היו נוהגים לערוך מבחני אמת שונים ומשונים. הסינים, למשל, היו נותנים לאדם להחזיק אוכל בפיו. אם הפה והלשון נותרו יבשים, סימן הוא שהאדם משקר (גם הם כבר ידעו שהשקר גורם לתופעות פיזיות, ובין השאר – יובש בפה).

הבדואים, לעומת זאת, היו משתמשים במבחן אמת אכזר ביותר. הם היו מלבנים חרב, עד שהייתה לוחטת ביותר, ומניחים אותה על לשונו של החשוד. אם נותרה כווייה – שיקר האיש, אם לא נותרה כווייה – סימן שהאיש דובר אמת. אין ספק, מבחן שכזה לאמת הוא גורם מרתיע מאין כמוהו...

מכונת האמת המודרנית משוכללת לאין שעור, אמינה יותר ואכזרית פחות. אבל גם היא, נקודמותיה, עלולה לטעות, ותוצאותיה אינן תמיד חד-משמעיות. בשל כך, לא ניתן להרשיע אדם אך ורק על-פי ממצאיה של מכונת אמת, ויש צורך בהוכחות מוצקות נוספות, כדי לקבוע את אשמתו של אדם. מעבר לכך, יותר משהמכונה מסייעת לגלות את השקר, היא משמשת אמצעי עזר לחשוף דווקא את דוברי האמת ולנקותם מחשד. הסטטיסטיקה מראה שלמעלה מ-50% מהאנשים שנבדקו במכונת האמת, נמצאו דוברי אמת. ברוח הדברים האלה ניתן לה גם שמה: "מכונת אמת" ולא "מכונת שקר".

מהי מכונת אמת?

כיצד היא עשויה לגלות אם אתם דוברים אמת או לא?

ועד כמה מאמינים לממצאיה?

כולנו נכשלים, לעתים, באי-אמירת האמת. ומכיוון שאנו יודעים להבחין בין טוב לרע, ואנו יודעים גם שהשקר הוא דבר שלילי, איננו חשים בנוח בשעה שאנו משקרים. מסתבר, שהתחושה הלא-נוחה הזאת יוצרת שינויים גם בפעילות גופנו: דופק מהיר יותר, הזעה מוגברת, יובש בפה ועוד ועוד.

אגדה אשורית עתיקה מספרת על נסיך, שחלה במחלה מסתורית. מיהר המלך, אביו, והבהיל רופאים מומחים מכל רחבי המדינה לבודקו. החלו הרופאים לשאול את הנסיך המתייסר שאלות שונות. תוך כדי כך הבחינו הרופאים שבעקבות שאלות מסוימות חלו אצל הנסיך שינויים קיצוניים בקצב הלב. הם החלו לכוון את שאלותיהם לאותו הכיוון, שעורר בנסיך תגובות המעידות על לחץ ועל מתח. בסופו של דבר אבחנו הרופאים שהנסיך הצעיר חולה ב... מחלת האהבה. ולרוע המזל, מושא אהבתו היא לא אחרת מאשר פילגשו של אביו. מחלה חשוכת מרפא, לכל הדעות.

"מכונת אמת" פרימיטיביות היו קיימות מאז ומתמיד. בתרבויות שונות היו נוהגים לערוך מבחני אמת שונים ומשונים. הסינים, למשל, היו נותנים לאדם להחזיק אורז בפיו. אם הפה והלשון נותרו יבשים, סימן הוא שהאדם משקר (גם הם כבר ידעו שהשקר גורם לתופעות פיזיות, ובין השאר – יובש בפה).

הבדואים, לעומת זאת, היו משתמשים במבחן אמת אכזר ביותר. הם היו מלבנים חרב, עד שהייתה לוחטת ביותר, ומניחים אותה על לשונו של החשוד. אם נותרה כווייה – שיקר האיש, אם לא נותרה כווייה – סימן שהאיש דובר אמת. אין ספק, מבחן שכזה לאמת הוא גורם מרתיע מאין כמוהו...

מכונת האמת המודרנית משוכללת לאין שיעור, אמינה יותר ואכזרית פחות. אבל גם היא, כקודמותיה, עלולה לטעות, ותוצאותיה אינן תמיד חד-משמעיות. בשל כך, לא ניתן להרשיע אדם אך ורק על-פי ממצאיה של מכונת אמת, ויש צורך בהוכחות מוצקות נוספות, כדי לקבוע את אשמתו של אדם. מעבר לכך, יותר משהמכונה מסייעת לגלות את השקר, היא משמשת אמצעי עזר לחשוף דווקא את דוברי האמת ולנקותם מחשד. הסטטיסטיקה מראה שלמעלה מ-50% מהאנשים שנבדקו במכונת האמת, נמצאו דוברי אמת. ברוח הדברים האלה ניתן לה גם שמה: "מכונת אמת" ולא "מכונת שקר".